

De bron Polder van Oostzaan vermeldt dat secretarissen en notarissen significante rollen speelden in de administratie en het bestuur van de Banne Oostzaan. Hoewel de bronnen niet diep ingaan op hun specifieke taken, bieden ze wel inzichten in hun salarissen, de duur van hun dienstverband en de manier waarop ze werden benoemd.

* **Secretarissen:** Secretarissen waren verantwoordelijk voor het bijhouden van de administratie van de Banne. Ze beheerden de financiële rekeningen, legden overeenkomsten en transacties vast, en hielden notulen bij van vergaderingen. Hun salaris varieerde in de loop der tijd. De secretaris had toegang tot aanzienlijke financiële middelen, aangezien er werd opgemerkt dat een voormalige penningmeester er met 11.300 gulden vandoor was gegaan. In 1809 probeerde de secretaris van de ambachtsheerlijkheid, Arent Booker, ontslag te nemen als secretaris, maar hij wilde wel notaris blijven, omdat dit een aanzienlijk inkomen opleverde voor de heerlijkheid.

* **Notarissen:** Net als secretarissen hadden notarissen belangrijke administratieve en juridische taken. Ze waren verantwoordelijk voor het opstellen en legaliseren van officiële documenten, waaronder contracten, testamenten en eigendomsakten. Om notaris te worden waren er brieven nodig van de Staten en goedkeuring van het Hof van Holland. Notarissen moesten ook een jaarlijkse vergoeding betalen aan de heerlijkheid. De bronnen noemen verschillende namen van secretarissen en notarissen die actief waren in de Banne Oostzaan.

Secretarissen:

Cornelis Last was secretaris tot 1730, toen hij "deser wereld kwam te overlijden". Na zijn overlijden namen drie andere secretarissen de leiding over: Willem Hondius (tot 1771), Gerrit Zwart (tot 1776) en Albert Booker (tot 1809). Deze secretarissen betaalden jaarlijks bedragen aan de heerlijkheid die varieerden van 650 tot 1000 gulden

* **Gerrit Zwart:** tot 1776

* **Arent Latenstein:** Wordt in 1780 aangesteld als dijkopzichter en bansbaas. Hij staat bekend om zijn uitstekende kennis van waterstaatszaken en zijn heldere rapporten en adviezen. In 1837 is hij dijkgraaf.

* **3. Prins:** Is secretaris van de Banne Oostzaan in 1837.

* **W. Sommelijn:** Is secretaris van de Banne Oostzaan in 1816.

* **Willem Hondius:** Is secretaris in een onbekende tijd.

* **Abert Booker:** Is secretaris van de ambachtsheerlijkheid. Hij probeert in 1809 ontslag te nemen als secretaris, maar wil wel aanblijven als notaris.

Notarissen:

* **Jacob Pet:** Vestigt zich in 1733 als notaris in de Banne Oostzaan.

* **Robert de Vries:** Wordt in 1768 genoemd als notaris.

* **Abraham Stuurman:** Wordt genoemd als notaris.

* **Hermannus Ploegsteert:** Wordt genoemd als notaris.

De bronnen geven gedetailleerde informatie over verschillende secretarissen, maar noemen slechts een paar notarissen bij naam in dienst van de Polder Oostzaan.

Secretarissen:

- **Maarten van Orden** was de eerste secretaris, die in 1796 werd aangesteld met een salaris van f 126-10- plus f 50-:- voor vertering.
- **Albert Booker** was secretaris tot 1809 en ontving een salaris van f 136 plus f 50 voor onkosten en emolumenten. In 1809 vroeg hij om ontslag, maar wilde wel notaris blijven.
- **W. Sommelijn** werd door de koning benoemd als opvolger van Booker en moest jaarlijks f 700 aan het ambacht betalen.

Notarissen:

- **Arent Booker**, voormalig secretaris, wilde in 1809 notaris worden. Hij overleed echter plotseling in datzelfde jaar.
- **I. Dozy** uit Hoogkarspel volgde Arent Booker op als notaris. Hij betaalde f 100 per jaar aan het ambacht, onder voorwaarde van goedkeuring door de minister van politie en justitie.
- **Leendert Cornelis van Staveren** presenteerde zich als keizerlijk notaris.

De bronnen vermelden ook dat **Jacob Pet** zich in 1733 als notaris vestigde en dat **Robert de Vries** in 1768 notaris was. Het is onduidelijk of zij notarissen waren van de Polder Oostzaan. De bronnen benadrukken dat notarissen brieven van de Staten en admmissie van het Hof van Holland nodig hadden om hun functie te kunnen uitoefenen.

De bron geeft informatie over de secretaris, notarissen en penningmeesters (maatgeldgaarders) van de ambachtsheerlijkheid van de dorpen Oostzaan en Oostzaandam, maar niet altijd met jaartallen of een volledige lijst.

Secretarissen:

- **Cornelis Last:** Hij was secretaris tot aan zijn dood in 1730.
- **Willem Hondius:** Hij volgde Cornelis Last op en bleef in functie tot 1771.
- **Gerrit Zwart:** Hij was secretaris van 1771 tot 1776.
- **Albert Booker:** Hij was secretaris tot 1809 en wilde toen ontslag nemen als secretaris, maar wel notaris blijven.
- **W. Sommelijn:** Hij werd in 1809 door de koning benoemd tot de nieuwe secretaris.

Notarissen:

De bronnen vermelden dat notarissen brieven nodig hadden van de Staten en admmissie van het Hof van Holland om in functie te treden.

- **Jacob Pet:** Hij vestigde zich als notaris in 1733.
- **Robert de Vries:** Hij wordt genoemd als notaris in 1768.
- **Abraham Stuurman:** Genoemd als notaris zonder jaartal.
- **Hermannus Ploegsteert:** Genoemd als notaris zonder jaartal.
- **Arent Booker:** Na zijn ontslag als secretaris in 1809 wilde hij notaris blijven, maar overleed datzelfde jaar.
- **I. Dozy:** Hij volgde Arent Booker op als notaris in 1809.
- **Leendert Cornelis van Staveren:** Hij vestigde zich in 1810 als "keizerlijk notaris".

Penningmeesters (Maatgeldgaarders):

- **Onbekende penningmeester:** In 1730 had een oud-penningmeester zijn documenten "zeer schandeleus getransponeerd" en was er 11.300 gulden verdwenen. De bronnen vermelden zijn naam niet.
- **Jan van Heteren:** Genoemd als "thesauriers" in 1795, samen met Willem Kroes.

De bronnen geven aan dat de ambachtsheerlijkheid in 1789 officieel werd afgeschaft, maar dat de invloed ervan in de praktijk nog tot na 1800 merkbaar was. De functies van secretaris, notaris en penningmeester waren bronnen van inkomsten voor de ambachtsheerlijkheid.

De afschaffing van de ambachtsheerlijkheden in Nederland in 1789 betekende een belangrijke verschuiving in de staatsinrichting, van een feodaal systeem naar een meer gecentraliseerde en democratische staatsvorm. Echter, de invloed van de oude structuren bleef in de praktijk merkbaar, ook in de banne van Oostzaan en Oostzaandam.

Belangrijke veranderingen:

- **Scheiding van machten:** Vóór de Franse tijd vielen de functies van dijkgraaf, heemraad, schout en schepenen vaak samen met die van de ambachtsheren, waardoor macht en financiële voordelen in handen lagen van een kleine groep. Na de afschaffing van de ambachtsheerlijkheid in 1789, en met de komst van de Fransen in 1795, werd er een scheiding aangebracht tussen burgerlijk bestuur en polderbestuur. Hoewel de

ambachtsheerlijkheid officieel was afgeschaft, bleven oude structuren en gewoontes de overgang naar een meer democratische bestuursvorm in de weg staan. Zo bleven bestuurders vaak tot hun dood aan, wat tot weinig daadkracht en starheid leidde, hetgeen met name gold voor Albert Booker.

- **Invloed van de centrale overheid:** De macht van de centrale overheid, met name de Staten van Holland, nam toe. De banne moest jaarlijkse rekeningen en begrotingen ter goedkeuring voorleggen aan de provincie. Toch bleef het principe van 'wie water deert die water keert' leidend in het beheer van de waterstaat. Ondanks de roep om een meer gecentraliseerd beheer van de dijken, bijvoorbeeld in de vorm van een 'noorder IJ- en zeedijk', bleef de verantwoordelijkheid voor de dijken bij de lokale besturen. Pas na de watersnood van 1916, toen de zwakke Waterlandse dijk doorbrak, werd de noodzaak van een eensgezind beheer van de Zuiderzeedijk duidelijk.
- **Rol van de burger:** De Franse tijd bracht ook de belofte van meer inspraak voor de burger. Zo werden er in 1795 volksvertegenwoordigers gekozen. Echter, de koppeling van kiesrecht aan grondbezit ('wie betaalt, beslist') zorgde ervoor dat de invloed van de gewone man beperkt bleef.

De afschaffing van de ambachtsheerlijkheid in 1789 markeerde een belangrijke stap in de richting van een moderne, meer democratische staat. De praktijk liet echter zien dat de invloed van de oude structuren diepgeworteld was. Pas in de loop van de 19e en 20e eeuw, met de opkomst van democratische bewegingen, de toegenomen rol van de centrale overheid en de groeiende bewustwording van het belang van algemeen belang, werden de laatste restanten van de feodale tijd uit de Nederlandse staatsinrichting verwijderd.

De bronnen vermelden slechts één thesaurier bij naam, namelijk **Jacobus Seylemaker**. In 1799 leverde Seylemaker een ijzeren geldkist aan de polder. Helaas geven de bronnen geen verdere details over Seylemaker of zijn functie.

Naast de naam van Seylemaker, wordt er ook gesproken over een "oud-thesaurier en maatgeldgaarder of penningmeester" die in 1731 zijn papieren documenten "zeer schandeleus getransponeerd" had en waarvan de verblijfplaats van f11.300 onbekend was. De bronnen onthullen echter niet de identiteit van deze thesaurier.

De bron vermeldt niet letterlijk wat de exacte taken of verantwoordelijkheden van Jan van Heteren en Willem Kroes waren. De enige verwijzing naar **Jan van Heteren** is dat hij samenwerkte met **Jacob Oostwoud** aan een kaart van het Oostzaandammer gedeelte van de banne in 1794. Na Oostwouds dood maakte Van Heteren de kaart af.

Willem Kroes wordt vermeld als hoofdingeland in het bestuur van de polder Oostzaan. De taken van een **hoofdingeland** worden niet expliciet beschreven, maar de tekst suggereert dat hoofdingelanden deel uitmaakten van het waterschapsbestuur en verantwoordelijk waren voor het dienen van de belangen van hun gebied.

De bronnen geven geen verdere details over de specifieke verantwoordelijkheden van deze functies, wel dat de functies van de schout en dijkgraaf, en later dijkrichter, in de jaren na 1795 gescheiden bleven. Ook werd de titel van dijkgraaf vanwege de adellijke klank veranderd naar "dijkrichter". Na de bevrijding werd dat weer teruggedraaid.

Dit overzicht is door afdeling Genealogie, Joop Giesendanner © Stichting Oudheidkamer Oostzaan met behulp van Kunstmatige Intelligentie [KI] [Artificial Intelligence - AI] geëxtraheerd uit het boek Polder van Oostzaan